

A Profile of Applicants for the Addiction Studies Programme in 2019/2020

Svěcená, K., Volfová, A., Vacek, J., Lososová, A.

Charles University, First Faculty of Medicine, and General University Hospital in Prague, Department of Addictology, Prague, Czech Republic

Citation | SVĚCENÁ, Kateřina, VOLFOVÁ, Anna, VACEK, Jaroslav, LOSOSOVÁ, Amalie. Profil uchazečů o studijní obor adiktologie v roce 2019/2020. *Adikt. prevent. léčeb. praxi.* 2020; **3**(2), 78–87.

Background | Although interest in addiction studies has been gradually increasing in recent years, we do not have much information about the applicants' profile. Given the complexity of the field, it is possible to assume a diversity of applicants. No study has been conducted to map the characteristics of potential students and their motivation and expectations. Importantly, this data may provide the possibility of targeted promotion of addiction studies, as well as facilitating more effective work with expectations, preventing, for example, students from leaving the school early. **Aims** | The aim of this study was to describe the profile and characteristics of applicants for the addiction studies programme at the bachelor's and master's levels for the 2019/2020 academic year, as well as developing effective strategies for promoting addiction studies for the upcoming years. **Methods** | The research sample consisted of 175 applicants for the programme in addiction studies, both bachelor's in the full-time and part-time format and part-time master's studies, at the First Faculty of Medicine of Charles University for the 2019/2020 academic year. Questionnaires were

used to collect data. The data was then analysed by means of the Survio system and the SPSS program and described. **Results** | A total of 38% of the applicants for the bachelor's study programmes and 18.9% of those for the master's programme came from Prague; 63% of the applicants for the bachelor's degree in addictology had graduated from a grammar school, after which most students continue to university; 79% of the applicants for the master's programme had studied the bachelor's study programme. The most common way in which the applicants learnt about the study programme was from the website of the study programme provider and from current students or people they knew. The applicants' main motivation to study addictology was the psychological and medical profile of the study programme. The applicants for both the bachelor's and master's study levels expected to work as psychotherapists and private practitioners after graduation. **Conclusions** | The results provide indications for creating promotional strategies with the possibility of targeting potential applicants with greater precision.

Keywords | Addictology – Applicants – Motivation – Profile – University

Submitted | 23 January 2020

Accepted | 7 May 2020

Grant affiliation | This paper was made possible by support from the Institutional Plan (IP) of the Ministry of Education, Youth, and Sports 2019–2020, No. 236078-5, and an institutional grant provided by Charles University, No. PROGRES – Q06/LF1.

Correspondence address | Kateřina Svěcená, PhD, Charles University, First Faculty of Medicine, and General University Hospital in Prague, Department of Addictology, Apolinářská 4, 128 00 Prague 2, Czech Republic

katerina.svecena.lf1@seznam.cz

Profil uchazečů o studijní obor adiktologie v roce 2019/2020

Svěcená, K., Volfová, A., Vacek, J., Lososová, A.

Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze,
Klinika adiktologie

Citace | SVĚCENÁ, Kateřina, VOLFOVÁ, Anna, VACEK, Jaroslav, LOSOSOVÁ, Amalie. Profil uchazečů o studijní obor adiktologie v roce 2019/2020. *Adikt. prevent. léčeb. praxi.* 2020; **3**(2), 78–87.

Východiska | Přestože se v posledních letech zájem o studijní obor adiktologie pozvolna zvyšuje, stále chybí jasná představa o profilu uchazečů. Vzhledem ke komplexnosti oboru lze předpokládat rozmanitost zájemců o studium. Dosud nebyla provedena studie, která by mapovala charakteristiky potencionálních studentů, jejich motivaci a očekávání od studia. Tyto údaje mohou přinést možnost cílené propagace studia adiktologie. **Cíle** | Cílem studie je popsat profil a charakteristiku uchazeče o studium adiktologie na bakalářském a magisterském stupni pro akademický rok 2019/2020 a efektivně stanovit propagační strategie oboru pro další roky. **Metody** | Výzkumný vzorek tvořili uchazeči studijního oboru adiktologie z bakalářského prezenčního a kombinovaného studia i magisterského kombinovaného studia na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy pro rok 2019/2020. Výzkumný vzorek činil 175 uchazečů, kteří poslali přihlášku na studijní obor. Data byla sbírána pomocí dotazníků, následně vyhodnocována v systému Survio a v programu SPSS.

Výsledky | Celkem 38,5 % uchazečů o bakalářské

a 18,9 % o magisterské studium pochází z Prahy; 63 % uchazečů o bakalářský obor adiktologie vystudovalo jako předchozí střední školu gymnázium, u magisterského studia 79 % uchazečů uvedlo bakalářské studium. Uchazeči se dozvěděli o oboru z webových stránek poskytovatele studia, od současných studentů či známých. Jako hlavní motivace uchazečů ke studiu oboru adiktologie byla identifikována kombinace psychologicky a medicínsky zaměřeného profilu studia. Uchazeči očekávali, že budou po ukončení studia moci provádět psychoterapie a vést soukromou praxi u bakalářského i u magisterského typu studia. **Závěr** | Výsledky přinášejí podněty pro tvorbu propagačních strategií s možností přesněji cílit na potencionální uchazeče.

Klíčová slova | Adiktologie – Motivace – Profil – Uchazeči o studium – Univerzita

Došlo do redakce | 23. ledna 2020

Přijato k tisku | 7. května 2020

Grantová podpora | Vznik článku byl podpořen v rámci Institucionálního plánu (IP) MŠMT 2019–2020 č. 236078-5 a Univerzitou Karlovou v rámci projektu PROGRES č. Q06/LF1.

Korespondenční adresa | Mgr. Kateřina Svěcená, Ph.D., Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze, Apolinářská 4, 128 00 Praha 2

katerina.svecena.lf1@seznam.cz

1 ÚVOD

Přestože je adiktologie v České republice stále relativně mladým oborem, je velmi důležité, že má v současné době své místo pevně zakotvené v legislativě mezi ostatními nelékařskými zdravotnickými profesemi a jasně vymezené a vymezené profese.

K legislativnímu ukotvení profese došlo v roce 2008 novelizací zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, která ustanovením § 21a vymežila odbornou způsobilost k výkonu povolání adiktologa, a tím oficiálně zapojila absolventy do praxe (Mravčík, Pešek, Škařupová, Orlíková, Škrdlantová, Šťastná et al., 2009). Dle výše zmíněného zákona je adiktolog zdravotnickým odborníkem. Do náplně práce adiktologa patří činnost v rámci preventivní, léčebné a rehabilitační péče (Zákon č. 96/2004, v platném znění). Adiktolog může vykonávat specifické činnosti bez odborného dohledu a indikace lékaře, např. komplexní adiktologickou diagnostiku pacienta, odebrat neinvazivně biologické vzorky, vytvářet program primární prevence, provádět depistáž s cílem identifikovat osoby ohrožené zdravím škodlivými látkami. Může vést individuální, skupinovou a rodinnou terapii, poradenství v oblasti závislosti a instruovat ostatní zdravotnické pracovníky v oblasti péče o osoby ohrožené zdravím škodlivými látkami (Vyhláška 55/2011, v platném znění, Vyhláška o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků).

Profese adiktologa se v současné době uplatní jak v sociálních, tak ve zdravotnických službách (Fidesová, 2013), ale i v oblastech výzkumu, protidrogové politiky a státní správy (Pavlovská, Miovský & Vacek, 2018). Pro budování a udržení uznání od ostatních profesí v praxi je nezbytné se zaměřit na poskytování kvalitního vzdělávání a připravenost pro praxi budoucího povolání adiktologa.

Prvními pokusy o vytvoření systematického adiktologického vzdělávání se objevují na konci první poloviny 90. let, kdy rychle se rozvíjející nízkoprahové služby na jižní Moravě způsobily příliv nových pracovníků bez odpovídajícího formálního vzdělání (Miovský, Kalina, Libra, Popov & Pavlovská, 2014a).

V současné době je jedinou vzdělávací institucí budoucích adiktologů od roku 2005 Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy (Miovský, Gabrhelík, Libra, Popov, Pavlovská, Kalina et al., 2016). V současné době, je možné na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy studovat bakalářský stupeň studia oboru adiktologie, a to jak v prezenční, tak kombinované formě, a navazující magisterský stupeň studia oboru adiktologie v kombinované formě. Přestože se jedná o mladý studijní obor, svou kvalitou se může řadit mezi zahraniční vzdělávací programy. Vzdělávání adiktologů do mezinárodního kontextu zasadili Pavlovská, Miovský, Babor & Gabrhelík (2017) a Pavlovská, Peters, Gabrhelík, Miovský, Sloboda & Babor (2019), kteří podali přehled studijních programů adiktologie v Evropě i ve světě. Uvádějí, že je v Evropě 34 studij-

ních programů adiktologie na 25 univerzitách v 8 evropských státech, včetně České republiky. Nejvíce studijních programů je ve Velké Británii, dále ve Španělsku (Pavlovská et al., 2018b).

Studijní program adiktologie je ojedinělý tím, že poskytuje transdisciplinární teoretické znalosti a praktické dovednosti. Studium připravuje budoucí adiktology pro účinnou práci v oblasti harm reduction, prevence a léčby klientů, kteří užívají návykové látky. Studium připravuje adiktology i v širší perspektivě veřejného zdraví, duševního a somatického zdraví jedince.

Studijní program spojuje ve studiu základní znalosti a dovednosti z psychologie, sociální práce, práva, terapie, výzkumu a dalších nelékařských zdravotnických oborů, které jsou potřebné k řešení potřeb klientů užívajících návykové látky. Absolventi jsou tak připraveni na účinnou spolupráci s ostatními odborníky v této oblasti (Miovský et al., 2014a).

Aby bylo možné produkovat kvalitně připravené odborníky na poli adiktologie, je nutné zabezpečit kvalitní studijní program postavený na teoretických znalostech s následným množstvím kvalitní praktické výuky. Nicméně kvalitní absolventy studia nezaručí jen kvalitně postavený studijní program, je potřeba dbát také na jeho povědomí mezi veřejností a na získání vhodných uchazečů, potenciálních studentů a následně kvalifikovaných odborníků v praxi. K tomu je klíčové vydefinovat profil uchazeče o studium a následně správně nasměrovat osvětu o studijním oboru.

2 METODY A CÍLE STUDIE

Cílem studie je popsat profil uchazeče o studium adiktologie na bakalářském a magisterském stupni. Konkrétně se šetření zaměřuje na sociodemografické údaje a motivaci ke studiu (co ovlivnilo jejich rozhodnutí podat přihlášku). Dalšími dílčími cíli bylo zjistit, na jaké další obory si uchazeči podávají přihlášku, zda mají nějakou praxi v oboru, jaká mají očekávání od studia a představy o studiu, o prvním ročníku a jaké očekávají své vlastní uplatnění jako absolventi oboru.

Bylo důležité zjistit, jak se stávající uchazeči o studium dozvěděli o možnosti studovat obor adiktologie, tj. kde v současné době potenciální studenti hledají informace o možnostech studovat, a to právě proto, aby bylo možné efektivně zacílit propagační strategie na studenty, kteří by mohli mít o obor vážný zájem.

2.1 Výzkumný soubor

Základní populaci tvořili všichni uchazeči o jakoukoliv formu studijního oboru (bakalářského prezenčního, bakalářského kombinovaného a navazujícího magisterského studia – u magisterského studia měli uchaze-

či možnost hlásit se jen do kombinované formy studia, vzhledem k tomu, že se v daném akademickém roce neotevřelo prezenční magisterské studium oboru adiktologie na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy pro rok 2019/2020, kteří si podali celkem 449 přihlášek ke studiu. Uchazeč si mohl podat přihlášku na více forem a druhů studia na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy, tedy se nejedná o 449 unikátních respondentů. Uchazeči s vícečetnými přihláškami byli osloveni duplikovaně, a měli tak možnost vyplnit dotazník vícekrát.

Výzkumný soubor pak činil 175 uchazečů, kteří vyplnili dotazník. Výběrový soubor tedy činil 39 % uchazečů základního souboru. U základního souboru činí počet uchazečů o obor adiktologie u bakalářského prezenčního studia 226 přihlášek na studium (50% zastoupení uchazečů o studium z celkového počtu), u bakalářského kombinovaného studia 130 přihlášek na studium (29% zastoupení uchazečů o studium z celkového počtu) a u magisterského kombinovaného studia 93 (21% zastoupení) přihlášek o studium. Uchazeči z jednotlivých forem studia oboru adiktologie mají zastoupení mezi 30–35 %. U bakalářského prezenčního studia vyplnilo dotazník 60 uchazečů o studium oboru adiktologie (34 %), u bakalářského kombinovaného studia 62 uchazečů (35 %) a u magisterského studia 53 (30 %) uchazečů o studium.

2.2 Metody tvorby a analýzy dat

Data byla sbírána pomocí vlastního dotazníku, kdy část byla uchazeči vyplněna v tištěné podobě a část v online podobě. Dotazník obsahoval uzavřené i otevřené otázky. U každé uzavřené otázky byla vždy uvedena možnost jiné, aby respondent měl možnost doplnit, co není uvedeno v předdefinovaných odpovědích. Dotazník byl zahájen otázkami zaměřenými na typ studia, sociodemografické údaje, kde se uchazeči o oboru dozvěděli, co ovlivnilo jejich rozhodnutí studovat, zda mají již praxi v oboru. Na závěr byly uvedeny otázky otevřené, kde měl uchazeč možnost vypsát konkrétní představy, které o studiu má, jaká má očekávání a představy o studiu, včetně představ o tom, kde se vidí po ukončení studia.

Dotazník byl distribuován nejprve osobně během přijímacího řízení a následně rozeslán všem uchazečům ještě e-mailem. Pro online dotazník byl zvolen program SURVIO, respondenti obdrželi odkaz, kde jej měli možnost vyplnit. Dotazníky v tištěné podobě byly následně přepsány do elektronické podoby pro sjednocení formy k vyhodnocení. Všechna data byla následně vyhodnocena pomocí programů Excel, SPSS a SURVIO. Odpovědi na otevřené otázky byly kódovány, kategorizovány a následně vyhodnoceny v programu Excel.

Kategoriální data byla vyhodnocena pomocí dvou testů pro kontingenční tabulky: test dobré shody a Z-test sloupcových proporcí.

3 ETICKÝ ASPEKT

Účast na výzkumu byla dobrovolná a každý respondent byl s dobrovolností seznámen formou úvodního slova před samotným vyplněním dotazníku. Souhlas účastníků byl dán konkludentně, tj. jeho vyplněním souhlasili se zapojením do studie. Vyplňování dotazníku bylo možné kdykoli ukončit. Výzkum probíhal anonymně, bez uvedení identifikačních údajů respondentů na dotaznicích.

4 VÝSLEDKY

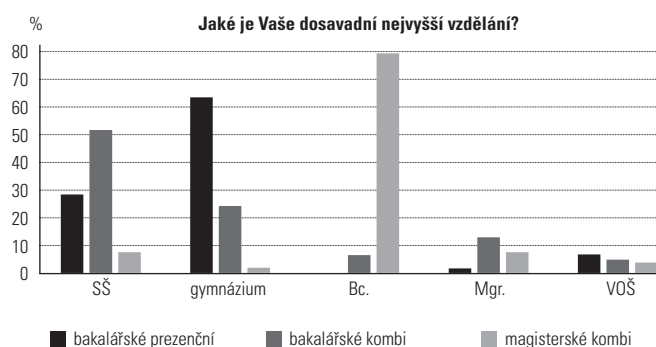
Z celkového počtu 175 respondentů se 34,3 % (N=60) hlásilo do **bakalářského prezenčního** studia adiktologie, 35,4 % (N=62) se hlásilo do **bakalářského kombinovaného** studia adiktologie. U **magisterského** studia z celkového počtu 175 respondentů se 30,3 % (N=53) hlásilo do magisterského kombinovaného studia.

4.1 Vzdělání uchazečů

U uchazečů **bakalářského prezenčního** studia se 38 respondentů (63 %) hlásilo z gymnázia a jinou střední školu uvedlo 17 respondentů. Z vyšší odborné školy se hlásili 4 uchazeči. Jiné bakalářské studium nevystudoval žádný z uchazečů. Magisterské studium uvedl 1 uchazeč. (Graf 1.)

U uchazečů **bakalářského kombinovaného** studia se hlásilo 15 (24 %) respondentů z gymnázia, 32 (52 %) z jiné střední školy, 3 uchazeči z vyšší odborné školy. Jiné bakalářské studium vystudovali 4 uchazeči o studium. Magisterské studium uvedlo 8 uchazečů. (Viz graf 1.)

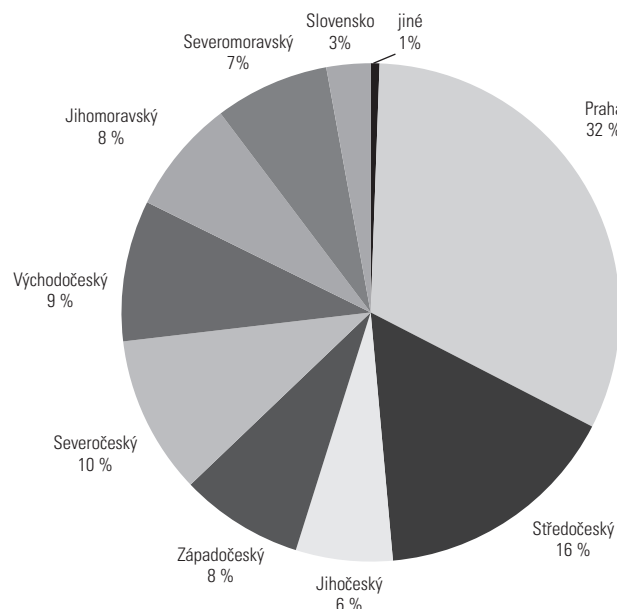
U čtyř uchazečů o **magisterské** studium bylo nejvyšší dosažené vzdělání jiné magisterské (N=4), 42 (79 %) respondentů mělo bakalářské vzdělání. Mezi odpověďmi se také objevil nižší než bakalářský stupeň vzdělání, zřejmě z důvodu nepochopení otázky (N=5), přestože základním předpokladem pro vstup do studia je předchozí ukončené bakalářské vzdělání. (Viz graf 1.)

Graf 1 | Dosavadní vzdělání uchazečů o studium

4.2 Geografické rozložení

Nejvíce respondentů jak u obou forem **bakalářského** studia (38,5 %, N=46), tak u **magisterského** studia (18,9 %, N=10) bylo z Prahy. Dále byly více zastoupeny územní kraje ČR Středočeský, Severočeský, Východočeský a Západočeský (Graf 2).

Graf 2 | Geografické rozložení respondentů

4.3 Informace o možnosti studovat

Potenciální studenti **bakalářského** studia nejčastěji získali první informaci o adiktologii z webových stránek 1. lékařské fakulty – celkem 59 respondentů (48 %, N=31 z bakalářského prezenčního studia a N=28 z bakalářského kombinovaného studia). Druhou nejčastější odpovědí bylo, že se o oboru dozvěděli od stávajícího či bývalého studenta oboru adiktologie (N=28), 8 respondentů uvedlo odpověď, že se o studiu dozvědělo ze sociální sítě Facebook, 6 respondentů se o studiu dozvědělo z časopisu *Kam po maturitě*, kde byl umístěn propagační leták. Jeden uchazeč se o studiu dozvěděl od učitele ze střední školy. Mezi jinými odpověďmi se objevily odpovědi „v adiktologickém zařízení – od adiktologa“ (N=8), a „od rodiny/přátel“ (N=12). Jeden respondent uvedl, že se o studiu dozvěděl na Dnu otevřených dveří a dva respondenti na Informačním dnu Univerzity Karlovy.

Uchazeči o **magisterské** studium získali první informaci z webových stránek fakulty (N=16, 30,2 %). Na druhém místě se objevuje odpověď „od stávajícího studenta“ (N=14, 26,4 %) a 2 respondenti se o studiu dozvěděli z Facebooku. Nikdo se o studiu nedozvěděl z časopisů, kde byl umístěn propagační materiál. Do odpovědi jiné uchazeči uvedli nejčastěji, že se o studiu dozvěděli v práci (N=8), dále z bakalářského studia adiktologie (N=5), 3 uchaze-

či se dozvěděli o oboru od rodinného příslušníka, jeden uchazeč z veletrhu vysokých škol – Gaudeamus, jeden od kamarádky, jeden ze stáže v organizaci SANANIM.

4.4 Zájem o další studium

Uchazeči o **bakalářské** studium nejčastěji uvedli, že si podali jen jednu přihlášku ke studiu, a to právě na obor adiktologie (55 %, N=67). Dále se studenti hlásili na všeobecné lékařství (10 %, N=12) a obor psychologie (11 %, N=13). Celkem 30 uchazečů uvedlo odpověď *jiné*, kdy 9 si další přihlášku podalo na obor nutriční terapie, 4 uchazeči na další humanitní vědy a 3 na obor porodní asistentka. Dalších 6 uchazečů uvedlo jiné obory (policie, laboratorní diagnostika, ergoterapie, zubní lékařství apod.) (Graf 3).

U **magisterského** studia si celkem 32 (60 %) respondentů podalo přihlášku pouze ke studiu adiktologie, 9 (17 %) osob se hlásilo také na obor psychologie. Další přihlášky byly uvedeny v odpovědi *jiné* (25 %, N=13), vždy po jedné odpovědi, např. obor nutriční terapie, trenér na FTVS, andragogika, sociální práce apod. (Viz graf 3.)

4.5 Motivace studovat adiktologii

Jako nejčastější motivační faktor uváděli respondenti **bakalářského** oboru charakteristiku oboru, který slučuje psychologii a medicínu – 59,8 % respondentů (N=73), samostatný zájem o psychologii uvedlo 43,3 % (N=53), zkušenost s osobou blízkou užívající návykové látky uvedlo 35,2 % (N=43) a osobní zkušenost uvedlo 28,7 % (N=35), 13,1 % respondentů (N=16) uvedlo, že již v oboru pracuje. Respondenti měli možnost zvolit více odpovědí. (Graf 4.)

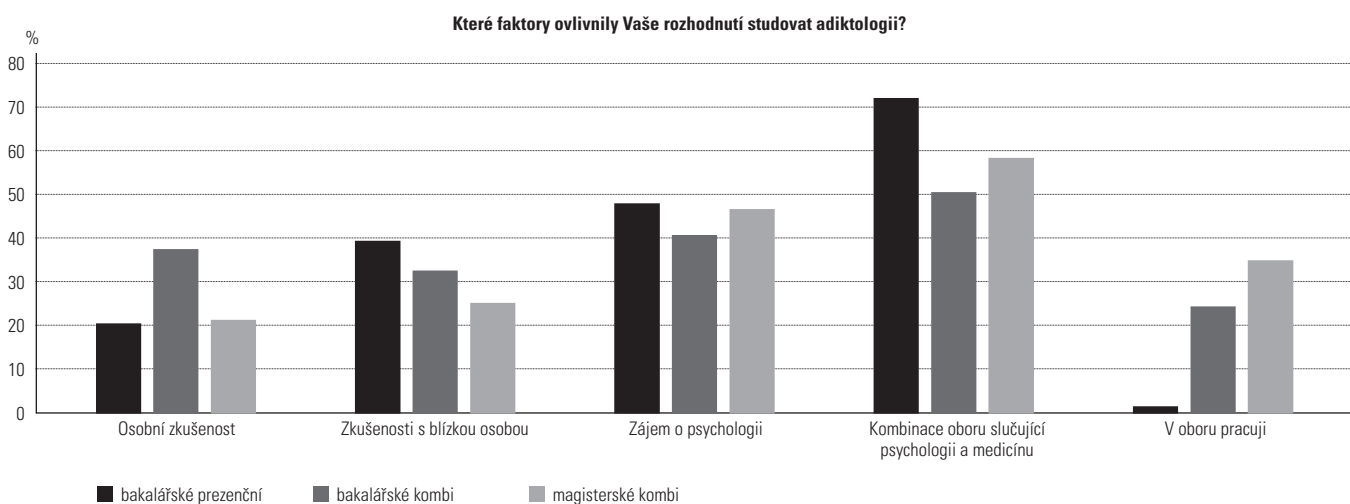
Uchazeči **magisterského** studia nejčastěji jako motivační faktor uváděli kombinaci oboru slučujícího psychologii a medicínu – 57,7 % (N=30), samostatný zájem o psychologii uvedlo 46,2 % (N=24), 34,6 % uchazečů uvedlo, že v oboru pracuje (N=18), 25 % uchazečů uvedlo zkušenost s osobou blízkou, která užívala návykové látky, 21,2 % (N=11) uvedlo, že mají osobní zkušenost s návykovými látkami. (Viz graf 4.)

4.6 Praxe v oboru

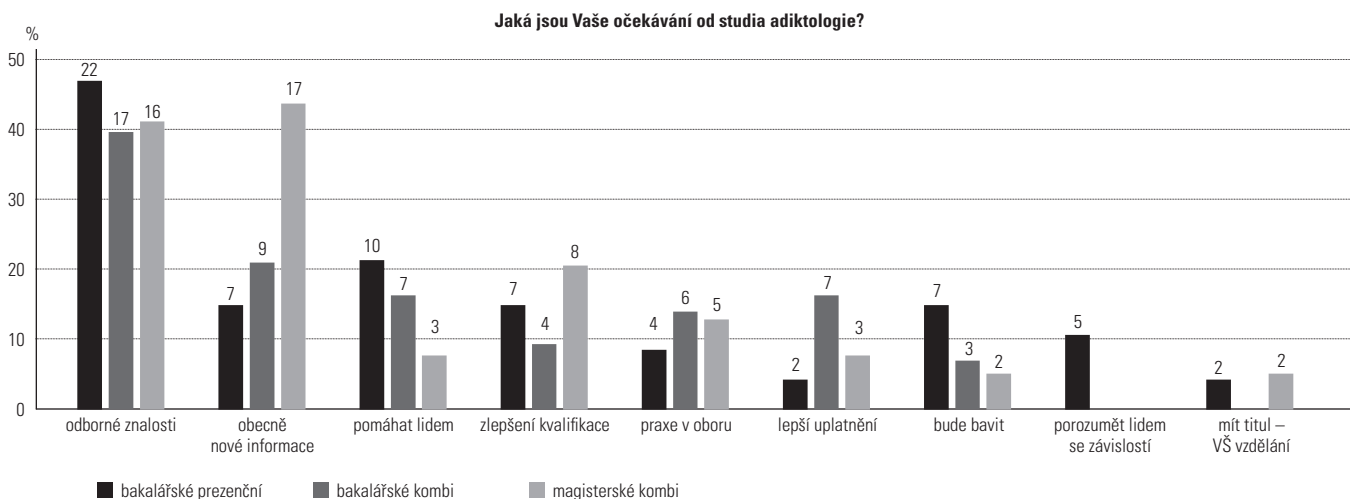
U **bakalářského** typu studia respondenti nejčastěji uváděli, že zatím žádnou praxi v oboru neměli – 56,6 % respondentů (N=69, z toho 44 z prezenčního studia a 25 z kombinovaného studia). V oboru v době konání přijímacích zkoušek pracovalo 17 (14 %) respondentů, jako dobrovolník pracovalo 14 osob (11 %), 11 (9 %) osob se setkala s oborem formou exkurze a 7 uchazečů mělo praxi v rámci předchozího studia. Jiné odpovědi zahrnovaly (9 %, N=11) nedokončené studium adiktologie či vlastní zkušenost s léčbou v různých typech zařízení.

Graf 3 | Další přihlášky ke studiu

Graf 4 | Motivační faktory pro studium oboru adiktologie

Graf 5 | Očekávání uchazečů o studium od studia adiktologie

Respondenti **magisterského** studia uváděli, že pouze 13,2 % z nich zatím nemělo praxi v oboru (N=7), naopak v oboru pracovalo 43,4 % z nich (N=23), jako dobrovolník pracovalo 15,1 % respondentů (N=8), 11,3 % respondentů (N=6) se s oborem setkala formou exkurze a 37,7 % (N=20) respondentů uvedlo praxi v rámci předchozího studia.

4.7 Očekávání od studia

Uchazeči o **bakalářský** typ studia nejčastěji uváděli odpovědi zařazené do kategorie *získání odborných znalostí*, dále *získání obecných nových informací, moci pomáhat lidem*. V dalších kategoriích se objevovaly odpovědi *zlepšení kvalifikace, získání praxe v oboru, zlepšení uplatnění, fakt, že je obor bude bavit, schopnost porozumět lidem se závislostí a získání titulu na vysoké škole* (Graf 5).

Uchazeči o **magisterský** stupeň studia nejčastěji uváděli odpovědi zařazené do kategorií *získání obecně nových informací* (N=17), dále *odborné znalosti* (N=16), *zlepšení kvalifikace* (N=8), *získání praxe v oboru* (N=5), *zlepšení uplatnění* (N=3), *fakt, že je obor bude bavit* (N=2), a *získání titulu na vysoké škole* (N=2). Po jedné odpovědi zaznělo, že očekávají získání uceleného vzdělání či naplnění ochranného komplexu. (Viz graf 5.)

4.8 Představy o studiu

U bakalářského studia byla nejčastější odpověď, že se respondent dozví *odborné informace*, dále kategorie *praktických dovedností a kvalitní praxe, získání schopnosti komunikace a práce s klienty, možnost pomáhat, zvýšení kvalifikace a seberochovoje, porozumění, zopakování znalostí*. (Graf 6.)

Nejčastější představou o studiu u uchazečů o **magisterské** studium bylo *získání kvalitní praxe* (N=13), poté *získání odborných informací* (N=7). Dále se objevovaly kategorie *získání schopnosti komunikace a práce s klienty* (N=2), *zvýšení kvalifikace a seberochovoje* (N=2), *zopakování znalostí* (N=1) a možnost *výzkumu* (N=1). (Viz graf 6.)

4.9 Představa uchazeče o kompetencích a uplatnění absolventa

Nejčastější představou uchazečů u **bakalářského** studia o budoucím uplatnění bylo *provádět psychoterapii* (36,6 %, N=22 u prezenčního studia a 26 %, N=16 u kombinovaného studia), dále možnost *provázet soukromou praxi* (N=8 u prezenčního studia a N=10 u kombinovaného studia), *být zdravotníkem* (N=10 u prezenčního studia, N=10 u uchazečů o kombinované studium). Dále uchazeči uváděli možnost *pracovat v sociálních službách* (N=6).

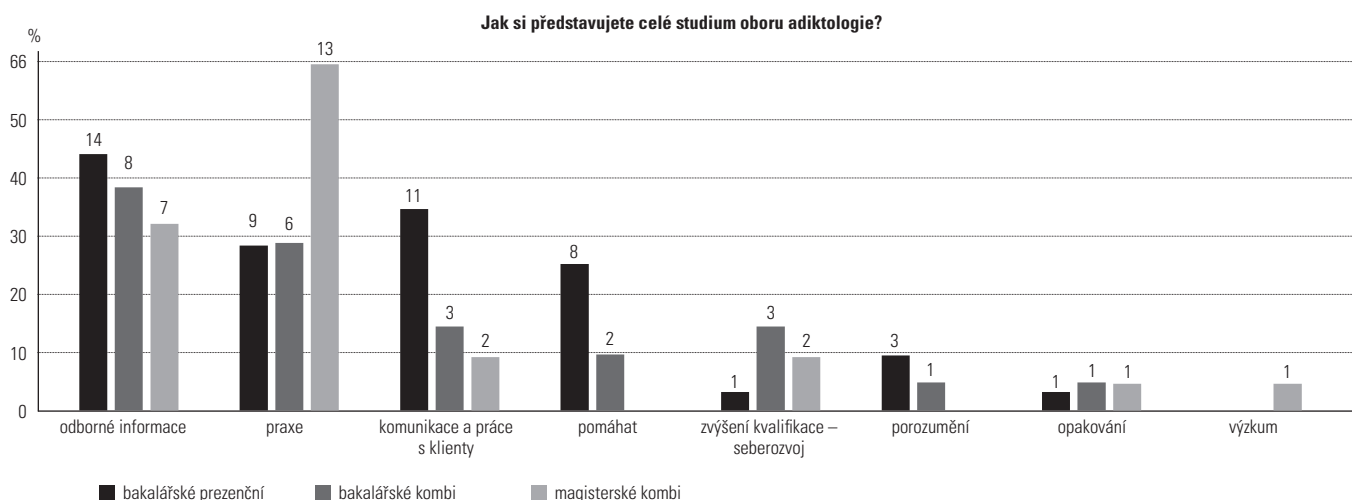
Nejvíce uchazečů o **magisterské** studium uvedlo *provádět psychoterapii* (36 %, N=19), dále práci v *sociálních službách* (N=10), *provázet soukromou praxi* (N=7), *být zdravotníkem* (N=8).

5 DISKUSE A ZÁVĚR

Cílem studie bylo zmapování charakteristik a představ uchazečů o studijní obor adiktologie a vytvoření profilu uchazeče v roce 2019/2020.

Světová zdravotnická organizace uvádí, že polovina veškeré populace je centralizována ve velkých městech, takže většina zdravotnických odborníků. Tato nerovnováha se vyskytuje téměř ve všech zemích a představuje velkou výzvu pro celostátní poskytování zdravotnických služeb a zároveň hrozbu pro jejich dostupnost. Tento ukazatel je nejzávažnější v zemích s nízkými příjmy. Důvodem je, že mnoho zemí již trpí akutním nedostatkem zdravotnických pracovníků a podíl obyvatel žijících ve venkovských regionech bývá v chudších zemích vyšší než v bohatých (WHO, 2010). S nedostatkem zdravotnických odborníků se potýká i Česká republika a o adiktologii, jakožto zdravotnickém oboru, lze uvažovat stejně. Tento efekt potvrzuje i průzkum Pavlovské (2018) o pracovní uplatnitelnosti absolventů. Téměř polovina uchazečů o studium pochází z hlavního města Prahy a dá se předpokládat, že zde v budoucnu i zůstanou, jde o klíčovou informaci nejen pro cílení propagace studia, ale také pro rozložení adiktologů v praxi v jednotlivých regionech. Důvodem může samozřejmě být i geografické umístění poskytovatele studijního oboru, který je poskytován jako jediný v České republice v Praze na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Nebezpečí se může skrývat právě v tom, že budoucí absolventi se budou snažit nacházet své uplatnění právě ve velkých městech. Pavlovská (2018) ve studii zaměřené na uplatnitelnost profese adiktologa potvrzuje, že zaměstnavatelé v mimopražských organizacích se často potýkají s nedostatkem zdravotnického personálu, v tomto případě adiktologů. A to i přes motivační faktory ve formě vyšších platů a dalších zaměstnaneckých benefitů (Pavlovská, 2018). Dle WHO by bylo řešením zaměřit politické strategie na umístění poskytovatelů studia do periferních oblastí (WHO, 2010).

Pro autory ukazují výsledky nečekané zjištění – tedy fakt, že potenciální studenti oboru adiktologie, nezávisle na typu studia, se o oboru adiktologie dozvěděli nejčastěji z webových stránek fakulty. Toto značí, že pokud poskytovatelé studia chtějí efektivně působit na osvětu o oboru a zaujmout potenciální uchazeče o studium, měli by dbát na správnost, aktualizaci a zajímavost informací, které na svých webových stránkách prezentují. Přestože žijeme v době moderních technologií, mnohdy vysoké školy právě tento faktor opomíjejí a ponechávají na internetu zastaralé informace. Dalším silným zdrojem informací se ukázali být stávající či bývalí studenti oboru, u kterých jejich vlastní zájem o obor dokáže motivovat další studenty. Naopak inzerce v různých propagačních periodických neprokázala, že by její využití mělo vyšší efekt, přestože tištěná periodika jsou druhým nejčastějším reklamním prostředkem (Vojtěchovská, 2006). Toto zjištění bylo pro autory překvapivé, protože očekávali výraznější dopad tištěné inzercie.

Graf 6 | Očekávání uchazečů o studium od studia adiktologie

Více než polovina uchazečů o studium si podala jen jednu přihlášku ke studiu na vysoké škole, a to právě na obor adiktologie, nejvýrazněji je výsledek patrný u zájemců o bakalářské kombinované studium. Tento fakt může ukazovat na vysokou motivaci studentů pro obor. Ukazuje to i druhá nejčastější odpověď, kdy si studenti podali přihlášku na obor psychologie, kdy oba obory – adiktologie i psychologie, mají mnoho společného. Adiktologie i psychologie pracují s individualitou člověka. Adiktologie je multidisciplinární obor a propojuje různé složky zdravotnictví a psychologie (Pavlovská, 2018). Současně zaměstnavatelé motivaci a jasné zaměření adiktologů v praxi oceňují (Lososová, Svěčená & Miovský, 2020).

Motivace uchazečů hlásit se ke studiu adiktologie je podtržena jejich obecným zájmem o obor, který kombinuje psychologii a medicínu. Pro více než třetinu všech uchazečů byla motivačním faktorem pro vstup do studia jejich zkušenost s osobou blízkou, která měla problémy s užíváním návykových látek, či vlastní zkušenost s užíváním návykových látek, proto chtějí pomáhat lidem překonávat závislost. Toto potvrzují Mabuza a Ntuli (2018) ve své studii, kdy udávají, že velmi silnými faktory pro vstup do studia zdravotnických oborů na vysoké škole jsou právě osobní zkušenosti studentů. Uvádějí, že dalším významným motivačním prvkem je motivace od rodičů, přátel i učitelů. Autoři doporučují zaměřit se na osvětu a podporu právě rodičů. V českých podmínkách je důležité zaměřit se právě na osvětu celé veřejnosti, aby byl obor v povědomí běžné populace, a tím pádem se zvýšil její zájem o obor.

Uchazeči v odpovědích často uváděli podobné či shodné odpovědi u očekávání od prvního ročníku studia a u celkového očekávání od studia. Odpovědi u těchto otázek byly často obecného charakteru typu prohloubit si odborné znalosti, stát se adiktologem apod.

Uchazeči mimo jiné uváděli, že od studia očekávají možnost pomáhat. Obor adiktologie se svým širokým uplatněním v praxi (Pavlovská, Miovský & Vacek, 2018) lze za-

řadit mezi pomáhající profese. Tyto profese se objevují hlavně v oblasti zdravotnické, školské, sociální i psychologické (Kopřiva, 2016). U pomáhajících profesí jsou na pracovníka kladeny specifické nároky, mezi něž patří fyzická a psychická zdatnost, důvěryhodnost, empatie, komunikační dovednosti, emocionální zralost (Matoušek, 2008). Krom vhodných povahových vlastností by měl mít uchazeč určitý stupeň kognitivních funkcí a intelektu. V českých podmínkách se přijímací zkoušky na vysokou školu orientují právě jen podle úrovně kognitivních funkcí a intelektu (přijímací zkoušky se skládají z písemných testů z biologie a adiktologie, v rozsahu dostupných modelových otázek, viz web 1. LF UK), další důležité aspekty nezohledňují. Toto potvrzují i Millan, Azevedo, Rossi, De Marco, Millan & De Arruda (2005) u studentů medicíny, kteří uvádějí, že pro vstup do studia je často dáván důraz jen na úroveň kognitivních funkcí u budoucích studentů, přestože už Hippokrates, otec medicíny, navrhl, aby zdravotníci měli své přirozené dovednosti, dispozice ke studiu, silné zázemí, vytrvalost, radost z práce.

Téměř polovina respondentů nemá žádnou praxi v oboru, více než polovina tedy ano, nejčastěji v oboru pracují uchazeči o studium kombinovaného bakalářského a kombinovaného magisterského studia, což může zvýšit jejich motivaci ke studiu. Potvrzuje se zde význam a účelnost dostupnosti kombinované formy studia, jak píše Willis (s.d.).

Výsledky ukazují překvapivé zjištění pro autory, kdy ukazují rozdíl mezi uchazeči ve vnímání oboru adiktologie a svého uplatnění v něm, odrážejí tak aktuální diskuzi v rámci oboru (Pavlovská, 2018; Nepustil, Larisch & Černý, 2014; Miovský et al., 2014 b). Uchazeči s osobní zkušeností vnímají obor spíše jako sociální, nikoli jako zdravotnický. Naopak uchazeči, které zaujala na oboru kombinace psychologie a medicíny, chtějí nejčastěji pracovat ve zdravotnictví. Ukazuje se tedy, že by poskytovatel studia měl propagaci oboru mimo jiné směřovat do různých typů služeb, kde se uchazeči mohou pohybovat.

5.1 Limity práce

Při zpracovávání dotazníku se ukázalo, že některé otázky byly uchazeči nesprávně pochopeny. Např. u otázky na studium vyplňovali někteří uchazeči z magisterského studia i střední školu, vyplňovali tedy veškeré studium, nikoli nejvyšší dosažené studium. Dále u otázky na geografii byla republika rozdělena do územních krajů, tedy větších celků, než jsou samosprávné kraje České republiky. Někteří uchazeči tak uváděli, že jejich kraj v dotazníku chybí (přestože je součástí územního kraje). Dále je potřeba pro replikaci výzkumu upravit otázku zaměřenou na očekávání a představy o studiu, kdy uchazeči velmi často uváděli vágní odpovědi. Také otázka zaměřená na uplatnění uchazečů ukázala, že je potřeba v dalších letech uvést konkrétní příklady, aby uchazeči neuváděli obecné odpovědi.

Vzhledem k možnosti uchazečů podat si přihlášku ke studiu na více forem jednoho programu (tj. prezenční a kombinovanou) nebylo možné rozlišit počet jedinečných respondentů, a tedy určit přesnou návratnost dotazníků.

Za další limit práce je možné považovat absenci některých sociodemografických údajů (věk, pohlaví), které by mohly lépe upřesnit reprezentativnost souboru. Původním záměrem autorů pro neuvedení těchto údajů byl kromě zachování anonymity respondentů také rozsah dotazníku. Vzhledem k tomu, že ve složení studentů, kteří nastoupí do studia oboru adiktologie, je jen malé procento mužů, dá se očekávat tato skladba i u uchazečů o studium pro rok 2019/2020.

6 ZÁVĚR

Závěrem je možné shrnout, že se povedlo zmapovat profil uchazeče o studium oboru adiktologie: jedná se o osobu, která nejčastěji pochází z Prahy či Středočeského kraje, o studiu adiktologie se dozvěděla z webových stránek fakulty, na oboru ji láká nejvíce kombinace oboru slučujícího psychologii a medicínu a ráda by pomáhala lidem.

Získané výsledky budou následně využity k efektivnímu zaměření propagace oboru, osvěta bude zaměřena především na úpravu webových stránek a sociálních sítí poskytovatele studia, aby u uchazečů o studium byla podpořena jejich motivace ke studiu. Dále kromě zacílení propagace na střední školy (gymnázia) se ukazuje, že je dobré propagovat obor i na adiktologických pracovištích, protože velmi často mají uchazeči osobní zkušenost v oboru a právě na adiktologických pracovištích se s oborem setkávají.

Role autorů | První, druhý a čtvrtý autor tvořil článek a tito autoři pracovali na sběru dat, spolupracovali na revizích článku, třetí autor přispěl do článku se statistickým zpracováním dat. Všichni autoři spolupracovali na tvorbě článku, korekturách a schválili finální podobu textu.

Konflikt zájmů | Bez konfliktu zájmů.

LITERATURA / REFERENCES

1. LF UK. (2019). *Přijímací řízení pro akademický rok 2020/2021*. Staženo 2020-01-19 z <https://www.lf1.cuni.cz/prijimaci-rizeni-pro-akademicky-rok-20202021>.
- Fidesová, H. (2013). Aktuální adiktologická problematika z pohledu právníka. *Psychiatr. praxi*, 14(4), 183–185.
- Kopřiva, K. (2016). *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál
- Lososová, A., Svěčená, K. & Miovský, M. (2020). *Zkušenosti zaměstnavatelů s uplatněním profese adiktologa*. *Adikt. prevent. léčeb. praxi*, 3(1), 22–30.
- Mabuza, L. H. & Ntuli, B. (2018). What motivated students to choose a career in health sciences? A comparison of rural and urban-origin students in three South African universities. *The Open Public Health Journal*, 11, 44–53. doi: 10.2174/1874944501811010044.
- Matoušek, O. (2008). *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.
- Millan, L. R., Azevedo, R. S., Rossi, E., De Marco, O. L., Millan, M. P. & De Arruda, P. C. (2005). What is behind a student's choice for becoming a doctor? *Clinics*, 60(2), 143–150. doi: 10.1590/S1807-59322005000200011.
- Miovisky, M., Gabrhelík, R., Libra, J., Popov, P., Pavlovská, A., Kalina, K., Miller, P. M., Grund, J.-P. C. (2016). The Prague comprehensive model of academic addictionology (addiction science) education. *Adiktologie*, 10(1), 36–49.
- Miovisky, M., Kalina, K., Libra, J., Popov, P., Pavlovská A. (2014a). Education in addictionology in the Czech Republic: the scope and role of the proposed system. *Rámec a role Konceptce vzdělávání v oboru adiktologie v České republice*. *Adiktologie*, 14(3), 310–328.
- Miovisky, M. (Ed.) et al. (2014b). *Konceptce sítě specializovaných adiktologických služeb v České republice*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze.
- Mravčík, V., Pešek, R., Škařupová, K., Orlíková, B., Škrdlantová, E., Štátná, L., Kiššová, L., Běláčková, V., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2009). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2008 [Annual Report on Drug Situation 2008 – Czech Republic]*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Nepustil, P., Larisch, J. & Černý, J. (2014). Několik výhrad ke koncepci adiktologických služeb. *Adiktologie*, 14(3), 329–331.
- Pavlovská, A., Peters, R. H., Gabrhelík, R., Miovisky, M., Sloboda, Z. & Babor, T. F. (2019). Overview of the university-based addiction studies programmes in the United States. *J. Subst. Use*, 24(1), 55–60. doi: 10.1080/14659891.2018.1505970.
- Pavlovská, A. (2018). *Analýza studijního programu adiktologie a charakteristik jeho absolventů v kontextu vývoje oboru adiktologie. [Study programme addictionology and its graduates' characteristics analysis in the context of the field addictionology development]*. Praha, 2018. 156 s., 2 příl. Dizertační práce. Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. Školitel Miovisky Michal.
- Pavlovská, A., Miovisky, M., & Vacek, J. (2018). Kde má adiktolog v ČR své místo na trhu práce? Výzkum pracovní uplatnitelnosti z pohledu absolventů studijních programů adiktologie. *Adiktal. prevent. léčeb. praxi*, 1(3), 120–127.
- Pavlovská, A., Miovisky, M., Babor, T. F. & Gabrhelík, R. (2017). Overview of the European university-based study programmes in the addictions field. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 24(6), 485–491. doi: 10.1080/09687637.2016.1223603.

Vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků.

Willis, B. (s.d.). *Distance education – strategies and tools and distance education – A practical guide*. University of Idaho. Staženo 2020-01-10 z <https://pdfs.semanticscholar.org/36f8/bbb60296e5514a8af8558c7d564d9977d466.pdf>.

Vojtěchovská, M. (2006). Několik důvodů proč se vyplatí inzerovat v tisku. *Trend Marketing, moderní marketing v praxi*. Staženo 2020-01-17 z <https://trendmarketing.ihned.cz/c1-18530510-nekolik-duvodu-proc-se-vyplati-inzerovat-v-tisku>.

World Health Organisation. (2010). *Increasing access to health workers in remote and rural areas through improved retention*. Staženo 2020-01-17 z https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44369/9789241564014_eng.pdf;jsessionid=6E2988E90895C2781C35686F8A916334?sequence=1.

Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů.

ERRATA

V čísle 1/2020 APLP jsme na první obálce chybně uvedli autora pod názvem druhé původní práce. Správné znění je:

Když drogy pomáhají: počáteční přínos užívání návykových látek podle žadatelů o ambulantní léčbu

Uholyeva, X.

Redakce se omlouvá autorce i čtenářům za tuto tiskovou chybu.